

УДК 141.7«71»316.4

І. О. Снегірьов

Сумський державний педагогічний
університет імені А. С. Макаренка

ОСМИСЛЕННЯ ТЕОРІЙ СОЦІАЛЬНОГО РОЗВИТКУ З ПОЗИЦІЙ НЕЛІНІЙНОГО ПІДХОДУ

Автор здійснює спробу аналізу генезису соціальних теорій, які в результаті призвели до формування нелінійної постнекласичної картини світу і однієї з її основ – теорії самоорганізації.

У статті з позиції нелінійного мислення розкривається сутність протиріччя, що склалося в результаті існування двох моделей еволюції світу: фізичної (термодинаміки) і біологічної (дарвінізму), а також його вплив на моделі суспільного розвитку.

Ключові слова: *постнекласична картина світу, нелінійність, теорії самоорганізації, термодинаміки, дарвінізм.*

Історія філософської думки багата спробами знайти, описати і втілити в життя соціальні моделі альтернативного характеру, що пояснюють зміни в соціальному житті. Перед філософами стоїть непросте питання, що вимагає відповіді: куди рухається людське суспільство, звідки ми прийшли, в якому напрямі розвиваємося, чи є в історії мета і вищий сенс?

Тривалий час при аналізі еволюції соціуму домінував редуціоністсько-аналітичний підхід класичної науки, що певною мірою ігнорував особу, випадок, нестабільність, самоорганізацію. Наука цього часу оперувала простими системами: системами з поведінкою, що періодично повторюється, мають зворотній характер, приділяючи основну увагу стійкості, порядку, однорідності, рівновазі – тим параметрам, які характеризують замкнуті системи і лінійні співвідношення. Закони механіки екстраполювалися як на неживу, так і на живу природу. Цей феномен мав місце і в суспільному житті. У такому розумінні особистість втрачає сенс свого існування, перетворюючись на «гвинтик» «соціальної машини», а результат тієї або іншої дії на соціальні системи легко передбачуваний, якщо знати, які первинні умови були задані.

Соціальні закони, викликані до життя класичною наукою, описують явища, властиві суспільству в періоди еволюційного розвитку, відмінною рисою яких є жорсткий зв'язок між причиною і наслідком, а також лінійні характеристики. Таке осмислення соціальної реальності є одностороннім і не зачіпає революційних, катастрофічних змін в історичному процесі. У ці періоди відбувається зміщення акцентів з організації на самоорганізацію, з лінійності на нелінійність, з оборотності на безповоротність,

з детермінізму на стохастичність. Особистість вже не розчинена в потоці суспільного життя. Вона тепер здатна впливати на макросоціальні процеси.

Сучасне постіндустріальне суспільство з його складною структурою має відкритий характер і вкрай неоднорідну внутрішню структуру, що приводить соціум в нерівноважний стан, тоді як класична наука, заснована на ньютонівській механіці, залишала цю сферу на периферії своїх досліджень, приділяючи основну увагу рівновазі.

З урахуванням сказаного, колишні теорії суспільного розвитку, напрацьовані в класичній науковій традиції, необхідно трансформувати, принаймні, в двох аспектах. По-перше, слід відмовитися від ідеї довготривалої детермінації в історичному процесі й не зводити до абсолюту історичну неминучість, закономірність; по-друге, необхідно переосмислити принцип лінійного розвитку соціальних систем і історичного процесу взагалі. Усе це безпосереднім чином пов'язано з соціальним замовленням суспільства на нову наукову картину світу, нові адекватніші та дієвіші практичні моделі суспільного розвитку. Внаслідок цього виникає необхідність в напрацюванні нових теоретичних і методологічних способів осмислення соціуму, які дозволили б розкрити сутність не лише рівноважних періодів його розвитку, але і торкнулися б біфуркаційних фаз, в стані яких знаходиться людство в XXI столітті.

У зв'язку з цим дослідження соціальних систем через призму теорії самоорганізації, методологічний і теоретичний потенціал якої дозволяє більш глибоко й усебічно осмислити цілісність і складність такого феномену як сучасне суспільство, а також діалектичну єдність рівноважних і нерівноважних процесів в історичному процесі є, на нашу думку, досить перспективним і плідним.

У зв'язку з цим особливого значення набуває використання еволюційно-синергетичних моделей соціальних процесів, основу яких складає діалектика організації і самоорганізації.

Таким чином, актуальність теми дослідження зумовлена необхідністю формування такої методології дослідження соціальних законів, у рамках якої ця проблема знайшла б своє більш повне і адекватніше відображення. Отже, давайте простежимо становлення теорій суспільного розвитку.

Перша цілісна теоретична модель розвитку суспільства в історичному контексті була розроблена в лоні християнської теології. Йдеться, в першу чергу, про теоретичну побудову Августина Блаженного «божественної держави», що створила модель, в якій суспільство – прояв божественної еманції. У його концепції історичний процес з'являється як типовий приклад лінійної моделі розвитку, яка розпрямляє часовий цикл порівняно з греко-римськими теоріями циклічного розвитку. Таке розуміння історичного процесу є мало не першою спробою в історії філософської думки висунути ідею прогресу. Основа і сенс історії

в ідеалістичних концепціях середньовіччя – божественне Провидіння, що зумовлює порядок і спрямованість розвитку суспільства та історичного процесу. Незважаючи на прогресивність таких побудов для свого часу, все ж таки подібні теорії намагаються пояснити історію як процес, детермінований деякими вищими силами.

Лише у XVII ст. теоретичні побудови філософії історії здійснюють прорив за ідейні рамки ідеалістичних суспільних моделей завдяки роботам Д. Віко, Ш. Монтеск'є, Й. Гердера та ін. Окрім теологічних концепцій, виникають метафізичні та натуралістичні. Рушійні сили історії в метафізичній моделі – доля або трансцендентальна закономірність, в натуралістичній – дійсна природа людини з усіма її потребами, розвиток якої обумовлений різними чинниками. Так, у рамках цього підходу географічна школа брала за основу суспільного розвитку географічне середовище і його окремі компоненти (клімат, ландшафт та інші). Демографічна школа акцентувала увагу на рості народонаселення як домінуючому чиннику. Органічна школа трактувала суспільні процеси за аналогією процесів, що відбуваються в організмі, а соціальну розмежованість суспільства тлумачила як подібний розподіл функцій між різними органами. Але усе це різноманіття міцно обґрунтовувалося на ньютонівській моделі, яка згодом послугувала основою для формування класичної картини світу.

Класична картина світу з її пануванням механістичного детермінізму і «народженою за його образом і подібністю» моделлю Всесвіту, як неживого, пасивного автомата, призвели до культу раціональності в науці, де Розуму, позбавленому всіх особових характеристик, вибачалося все, внаслідок того, що він – єдине творіння, яке претендує на головну роль у всесвіті. Наука того часу не брала до уваги внутрішні тенденції, властиві природним системам, розцінюючи їх прояви як опір і виклик правлінню Людини.

Прикладом перенесення природничо-наукової картини світу на суспільні теорії може слугувати монстр-держава Левіафан Т. Гоббса. Ця теорія відбила наукові настрої та ідеї того часу. Коротко перерахуємо основні постулати його концепції. Соціальний порядок в розумінні Гоббса не еволюціонує, в ньому відсутнє осмислення історичного процесу в динаміці. Його модель – ідеально-математична побудова, що відповідає духу ньютонівської парадигми, яка також звела в абсолют універсальність математичної мови для опису явищ і процесів найрізноманітнішої природи. Для якісного прориву в розкритті сутності законів соціального впорядкування знадобився час і теоретичні напрацювання в галузі проблем динаміки фізичних процесів і біологічної еволюції, що і знайшло своє відображення в термодинаміці й дарвінізмі. Але перш ніж перейти до аналізу цих теорій, необхідно зазначити, що виникнення цих моделей

стало можливим в контексті класичної картини світу, суть якої міститься в наступних постулатах:

1. Науку цікавить загальне, таке, що повторюється. Випадковість не береться до уваги. Вона сприймається як щось другорядне, як симптом недостатнього знання про той або інший процес. А оскільки особа в соціальному контексті є носієм випадку, отже, заперечується і вплив особи на макросоціальні процеси.

2. Основні положення науки повинні мати риси точного, математично вираженого знання, що спричиняє за собою домінування кількісних і експериментальних підходів. Передусім, це вивляється в поясненні цілого як суми частин.

3. Нерівноважність і нестійкість – явища негативні, які спричиняють руйнівні наслідки, з чого постає висновок, що наука повинна прагнути відкривати закони стійкого і рівноважного розвитку систем різної природи, у тому числі і суспільства. Звідси – абсолютизація причинно-наслідкових зв'язків, порушення яких трактувалося як щось другорядне, що виходить за рамки наукових досліджень.

4. Процеси, що відбуваються, зворотні в часі. Попередня їх доля, як і подальший розвиток, передбачувані на необмежено великі проміжки часу.

5. Розвиток систем носить лінійний характер і описується як поступальний, без альтернатив. Якщо ж відхилення від лінійної моделі і спостерігаються, то вони поглинаються магістральним потоком подій. У цьому контексті виникають лінійні моделі управління системами, які описуються за схемою: дія, що управляє, – результат.

6. Із жорсткого детермінізму класичної механіки витікає можливість прогнозу в розвитку систем на тривалий час, а, отже, системам можна нав'язувати шляхи їх розвитку.

Ми перерахували основні риси класичної науки, але як відбилися ці патерни мислення на осмисленні соціуму в контексті історичного процесу? Які основні постулати класичної моделі в її проектуванні на суспільство і філософію історії?

– *постулат раціональності*: у світі панує розумний початок (при цьому не має значення, як цей постулат трактується у рамках того або іншого підходу: чи даний розумний початок від Бога, чи розлитий він у бутті як його підоснова або є природною властивістю людини);

– *постулат прогресивного розвитку*: завдяки розумному початку і внутрішній активності людина здатна до безмежного індивідуального і соціального прогресу, забезпечуючи тим самим постійне вдосконалення усіх суспільних відносин і інститутів;

– *постулат антропоцентризму*: за своєю природою людина не лише постійно прогресуюча розумна істота, але і є вершиною творіння, вінцем природи, виступає носієм свободи і осередком духовності.

Виникнення в XIX столітті термодинаміки і дарвінізму сприяло тому, що з'явилася якісно нова модель світовпорядкування: від розуміння Універсуму «складного як машина» до осмислення складності ідентичного організму. У потенційній формі подібна перестановка світоглядних акцентів містить в собі методологічні підстави для появи сучасної постнекласичної картини світу. Надалі позначилося основне протиріччя між фізичною (термодинамікою) і біологічною (дарвінізмом) моделями розвитку. У фізичній моделі принцип Карно-Клаузіуса передбачає неминучу дезорганізацію, розпад первинної структури системи. У цій концепції розрізняють чотири різновиди систем відповідно до обмежень, які на них накладаються:

- ізольовані системи, через межі яких не відбувається перенесення речовини і енергії;
- адіабатично ізольовані системи, для яких перенесення тепла і речовини заборонене, але дозволено перенесення інших видів енергії;
- закриті або замкнуті системи, в яких обмеження ще слабкіше і заборонено тільки перенесення речовини;
- відкриті системи, через межі яких допускається перенесення енергії, а також молекул деяких хімічних речовин.

Тут необхідно відзначити, що «у разі відкритих систем поняття «тепло» слід використовувати з великою обережністю, оскільки при перенесенні речовини через кордон системи разом з ним переноситься і енергія» [6, 44-45]. Говорячи про взаємодію систем різних типів складності з середовищем, не можна не згадати про таке поняття як «ентропія». Скорочене формулювання другого початку термодинаміки свідчить, що ентропія системи може тільки зростати або залишатися постійною. Отже, ріст деієрархізації структури характеризував стан закритої системи, наданої самій собі. Якщо виходити з цієї точки зору, то без підживлення енергією (теплом) ззовні рано чи пізно настане теплова смерть будь-якої структури, включаючи і всесвіт. Статистичний підхід Больцмана до процесів ентропії показав, що з точки зору вірогідності порядок в системі тим вище, чим меншим числом способів він досяжний [5, 38]. Ріст ентропії і пов'язане з ним збільшення хаотичності досягається великим числом способів, отже, ентропія вказувала на велику вірогідність деградації в розвитку закритих систем.

Найважливішою характеристикою становлення таких систем є процес деієрархізації – розпаду високоорганізованих структур на менш складні у бік однорідності. Прагнення систем до ускладнення (в ході ієрархізації) або спрощення (в процесі деієрархізації) обумовлене прагненням «до досягнення максимальної стійкості по відношенню до можливих флуктуацій зовнішнього середовища» [3, 118]. Процес деієрархізації відбувається через виснаження енергії структури, внаслідок чого слабшає здатність системи підтримувати свою впорядкованість.

А оскільки наявність неоднорідностей, різноманітності асоціюється з порядком, то ріст ентропії веде до згладжування неоднорідностей, нівеляції різноманітності, що спричиняє за собою однорідний стан структури, гомеостатичну рівновагу. Якщо розглядати всесвіт як закрити систему (що і робила класична наука), то вона розвивається, як вже було сказано, у напрямі теплової смерті – свого, як тоді вважалося, неминучого результату.

Дарвінізм зі своєю еволюційною теорією передбачав всесвіту абсолютно іншу долю: хід еволюції походить від простого до складного, від нижчих форм життя до вищих, від недиференційованих структур до диференційованих. Подібна динаміка обумовлена здатністю біологічного середовища адаптуватися до оточення, по відношенню до якого вона завжди відкрита. Ріст складності організації в дарвінівській моделі не має кінця. Таким чином, в науці позначилося яскраво виражене протиріччя: між фізичною (термодинаміка) і біологічною (дарвінізм) картинами світу. Перша парадигма пророкувала усьому неминучий розпад, друга, навпаки, нескінченне ускладнення.

Зі сфери природознавства звернемося до галузі соціально-гуманітарних наук і спробуємо проаналізувати вплив цих моделей на суспільні теорії.

Наукове знання про суспільство спочатку формувалося як знання про принципи соціального порядку, громадської динаміки, оптимального світопорядку. Такий напрям соціальним і історичним теоріям було задано еволюційною проблематикою. О. Конт, який вважається «батьком» соціології, назвав свою програму соціальною фізикою, запозичивши свій термін у Сен-Симона. Подібне формулювання було обумовлене відмовою від спроби описати соціальні закони за допомогою філософії, натомість використовувати загальнонаукову методологію. Іншими словами, Конт поклав в основу своєї теорії науковий факт, ігноруючи трансцендентні причини. Проте мислителі, які стояли у витоків наукової соціології, не змогли у своїх дослідженнях уникнути протиріччя в спрямованості соціальної еволюції, що склалося в полеміці між дарвінізмом і термодинамікою. Методологічна модель біологічної еволюції в роботах Конта, Дюркгейма, Спенсера лежить в основі розвитку соціуму, яка розглядає соціальну структуру як організм. Це є прогресивним явищем в порівнянні з моделлю Гоббса, який надавав соціуму суто механістичні риси.

Так, Дюркгейм виділяє типи суспільств згідно з особливостями тих взаємодій, які створюють структурну кооперативність усередині соціальної системи. Примітивному типу відповідає механічна солідарність, класичному суспільству властива органічна солідарність, в основі якої – розподіл праці, взаємодія і взаємодоповнюваність великої різноманітності ролей і занять.

К. Маркс з ідеєю соціально-економічних формацій, заснованої на принципі стадіального ускладнення і поступального еволюційного розвитку, розглядав розвиток суспільства як процес ускладнення, диференціації, переходу від статичності до динаміки. Традиційна теорія (діалектична концепція Г. Гегеля і К. Маркса) розглядає розвиток як процес переходу від одного порядку до іншого, тоді як «будь-який процес розвитку неповторюваний. Він і тільки він є істинною реальністю, а схеми описують зміну формацій, – лише відображення деяких ідей, вірних стосовно окремих випадків і помилкових в застосуванні до інших» [7, 79]. Необхідно підкреслити, що концепціям соціальної еволюції іманентно властива прагнення до гомеостазу, а також, незважаючи на відмову від ідеалізму, опис кінцевого стану, до якого еволюціонує суспільство, яке нагадує рай. Зрозуміло, що після досягнення цього стану термін «розвиток» втрачає свою динаміку і значення. «Марксистське суспільствознавство намагалося здолати фаталізм і лапласівський детермінізм в поясненні суспільних явищ і закономірностей, піднімаючи це пояснення до визнання складнішої, ймовірно-статистичної їх природи» [1, 9]. Послідовно це завдання не було вирішене: марксистська концепція закону містить в собі внутрішнє протиріччя, яке і визначило її долю.

Отже, розвиток в концепціях прибічників класичної парадигми закінчується деяким стійким станом соціуму, який можна розцінювати як ідеальний. Подібне бачення фіналу світовпорядкування є накладенням термодинамічної моделі на суспільні явища. У чому ж конкретно полягають прояви «термодинамічного підсумку» еволюції суспільства в класичному суспільствознавстві?

Найяскравіше, цілісно і послідовно концепція «термодинамічної рівноваги» виражена у Г. Спенсера. Для нього структура суспільства, за своєю природою, аналогічна організму, звідси слідує і здатність соціального організму до адаптації (як у біологічних систем). Увесь соціогенез, для Спенсера, – серія таких прогресивних адаптацій із зовнішнім світом за допомогою змін у внутрішній структурі громадської системи через збільшення різноманітності. Але, вдало пристосувавшись до впливу ззовні, система, в принципі, стає замкнутою у своєму апогеї «благополучного» стану. Як не парадоксально, але система, у тому числі і цивілізація, по досягненні свого розквіту приречена на згладжування внутрішньої різноманітності, потім – на розпад і деградацію, оскільки суспільство – відкрита система і тривалий час без обміну із зовнішнім середовищем енергією, речовиною, інформацією свою стабільність і стійкість зберігати не може [8, 118].

Надалі ідеї соціологічного еволюціонізму Спенсера були покладені в основу теоретико-методологічного синтезу соціального знання, розробленого Т. Парсонсом. Він також висуває на перший план здатність системи до адаптації, але найбільш загальною і

фундаментальною властивістю цієї системи він визначає взаємозалежність частин і змінних. Для Парсонса, взаємозалежність компонентів структури виступає як порядок, супротивний випадку і нестабільності. Таким чином, принцип рівноваги в концепції Парсонса виступає як основний у функціональній природі суспільства і розглядається ним як порядок, що самопідживлюється.

Одним з напрямів, що продовжує розробляти тему кінцевого гомеостатичного ідеального стану суспільства в соціології XIX століття, став так званий сцієнтистський утопізм. Цей різновид соціальної утопії був викликаний до життя вірою в те, що саме науковий прогрес здатен і повинен вивести соціогенез на деякий суператтрактор.

Таке розуміння еволюції суспільства виправдовує давно відому приказку «мета виправдовує засоби», тобто для досягнення кінцевої точки шляху варто йти вперед, не дивлячись на складнощі і засоби, якими ці труднощі долаються. Приклад тому – утопічна ідея комунізму і те, що було принесено в жертву для досягнення цього ідеального стану. Історичний прогрес в тлумаченні прогресистів уявляється як безглуздий процес, тому що «скільки мотузці не витися», а кінець все одно – світле Майбутнє, урочистість Прогресу, де втілюються мрії людей про вічне життя в Раю, створеному людським Генієм (уявлення Кондорсе) [4, 8].

Еволюційні теорії висувають на перший план соціального порядку Утопії три принципи: рівноважність, стабільність, ізолюваність від негативних впливів ззовні завдяки досягненню оптимальної збалансованості між структурою і навколишнім світом. Диференціація в прибутках, розподіл праці, рівний рівень життя ведуть до того, що структура системи стає однорідною і як наслідок – таке суспільство упирається в еволюційну безвихідь. Воно існує тільки в ім'я самозбереження, тобто збереження повної самототожності, абсолютного гомеостазу. Це суспільство, де домінує статична мораль, з жорстко обмеженою автономією членів суспільства, з яких воно складається, що неминуче спричиняє за собою дегуманізацію особи в її історичному контексті («гвинтик» в гігантському механізмі). Організм також обмежує індивідуальну креативність тих компонентів, завдяки яким підтримується його функціонування, оскільки в цьому і є їх призначення. Але організми і людські спільноти – дуже різні типи систем. «Фашистські співтовариства за режимом свого функціонування ближче до організмів, і тому не можна вважати збігом, що диктатори любили використовувати метафору суспільства як живого організму» [2, 85]. Стає зрозуміло, що соціальному прогресизму не вдалося уникнути «термодинамічних пасток». Термодинаміка, описуючи фінал всесвіту, далека від ідеалізму соціальних утопістів. Фізична модель XIX століття називала кінцевий стан не раєм, а «тепловою смертю».

Сцієнтистський утопізм підпорядкував своєму впливу всю наукову соціологію того часу, що, звичайно ж, відбилося на ідеології. Сам родоначальник позитивізму О. Конт під кінець життя розчарувавшись в можливості перетворення суспільства за допомогою науки, звертається до теології і вводить новий принцип, іменованій «соціолатрією», що означає культ усього людства як єдиного організму, що складається з усіх поколінь людей: що коли-небудь жили і житимуть.

Описуючи прогрес соціальних систем в категоріях «рівноважність», «стабільність», «гомеостаз», соціологам XIX – поч. XX століття так і не вдалося викласти послідовно у своїх вченнях жодну з двох моделей еволюційного розвитку (фізичну і біологічну). Іншими словами, ними не був знайдений вихід з логічної безвиході, що створився в результаті існування термодинаміки і дарвінізму. Але в той же час, уявлення про взаємопереходи порядку і хаосу, рівноваги – нерівноважності, стабільності – нестабільності в тій або іншій мірі були представлені в основних концепціях, що відображають стан наукового знання того часу про природу соціуму.

На наш погляд, в теоріях прогресивних еволюціоністів міститься інтуїтивне передчуття можливості поєднання і взаємодоповнення біологічної і фізичної моделей еволюції всесвіту. У світлі сказаного колишні теорії суспільного розвитку вимагають серйозного перегляду і трансформації.

Термодинаміка і дарвінізм підготували ґрунт для виникнення через декілька десятиліть нового напрямку – синергетики, що науковим шляхом довело можливість і необхідність синтезу біологічної і фізичної картин світу, у рамках чого виникає якісно новий підхід до розуміння проблеми соціального розвитку, що уявляє історичний процес в нерозривній єдності з еволюцією всесвіту, а сам розвиток як чередування процесів ієрархізації і деієрархізації, зміни періодів стабільності і нестабільності. У контексті синергетичного розуміння реальності всесвіт, самоорганізовуючись, безперервно народжується і гине, стаючи при цьому усе більш живим. Синергетичний підхід стосовно історичного процесу доводить, що кожна епоха є не лише «сходінкою» до майбутніх, досконаліших станів буття, але і абсолютною самоцінністю, оскільки є неповторною соціокультурною цілісністю, самозамкнутим соціальним і духовним інтервалом.

ЛІТЕРАТУРА

1. Абдильдин Ж. М. Логика современного научно-теоретического познания // Вопросы философии. – 2013. - № 5. – С. 3–11.
2. Бард А., Зодерквист Я. Нетократия. Новая правящая элита и жизнь после капитализма. - СПб.: Стокгольмская школа экономики в Санкт-Петербурге, 2004. – 252 с.

3. Василькова В. В. Порядок и хаос в развитии социальных систем: (Синергетика и теория социальной самоорганизации). - Санкт-Петербург: Лань, 1999. - 480 с.

4. Диев В. С. Рациональные решения: критерии, модели, парадоксы // Вопросы философии. – 2013. - № 8. – С. 4 – 12.

5. Денбиг К. К вопросу об энтропии, беспорядке и дезорганизации // Знание – сила. – 1995. - № 9. - С. 44 - 51.

6. Егоров В. С. Философия открытого мира. - М.: Московский психолого-социальный институт; Воронеж: Издательство НПО «МОДЭК», 2002. - 320 с.

7. Лебедев С. А. Основные парадигмы эпистемологии и философии науки // Вопросы философии. – 2014. - № 1. – С. 72 – 82.

8. Урсул А. Д. Глобальные исследования и глобализация науки // Вопросы философии. – 2013. - № 11. – С. 112 – 123.

РЕЗЮМЕ

И. А. Снегирёв. Осмысление теорий социального развития с позиций нелинейного подхода.

Автор осуществляет попытку анализа генезиса социальных теорий, которые в дальнейшем привели к формированию нелинейной постнеклассической картины мира и одной из ее основ - теории самоорганизации.

В статье с позиции нелинейного мышления раскрывается суть противоречия, которое сформировалось в результате существования двух моделей эволюции мира: физической (термодинамики) и биологической (дарвинизма), а также его влияние на модели общественного развития.

Ключевые слова: *постнеклассическая картина мира, нелинейность, теории самоорганизации, термодинамика, дарвинизм.*

SUMMARY

I. Snegirjov. Comprehension theories of social development from the position nonlinear approach

The author makes an attempt to analyze the genesis of social theories, which eventually led to the formation of nonlinear postnonclassical picture of the world and one of its foundations - the theory of selforganization. The article from the position of nonlinear thinking reveals the essence of conflict, it results that there are two models of the evolution of the world: physical (thermodynamics) and biological (darwinism) and its impact on the social development model.

The author deals with the perspective of nonlinear thinking reveals the essence of the contradictions created by the existence of two models of the evolution of the world: physical (thermodynamics) and biological (darwinian) and its effect on the model of social development.

Key words: *postnonclassical picture of the world, nonlinear, the theory of selforganization, thermodynamics, darwinism.*